

////////////////////////////////////

Richtinggevend kader voor het omgaan met instemming van minderjarigen en ouders in de integrale jeugdhulp

////////////////////////////////////

Datum: 7 oktober 2016

Auteur: stuurgroep cliëntenrechten in de jeugdhulp, e.a.

SITUERING

In de praktijk blijkt dat er nood is aan een duidelijk kader voor het omgaan met instemming in de integrale jeugdhulp. Bij de toegangspoort leeft de bezorgdheid om eenzelfde kader te hanteren in de verschillende toegangspoorten in Vlaanderen. Dit is zowel voor cliënten belangrijk in functie van gelijke behandeling, als voor aanmelders, in functie van transparantie van de werking van de toegangspoort. Maar ook in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is er nood aan een richtinggevend kader op dit vlak, zeker nu ook meer ingrijpend aanbod rechtstreeks toegankelijk is geworden.

Het Agentschap Jongerenwelzijn werkte in samenspraak met de andere sectoren een 'kader voor het akkoord van de cliënt voor een aanvraag bij de intersectorale toegangspoort' uit. De stuurgroep cliëntenrechten in de jeugdhulp bouwde hierop verder en werkte een 'richtinggevend kader voor het omgaan met instemming van minderjarigen en ouders in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp' uit.

Beide nota's werden goedgekeurd door het Managementcomité Integrale Jeugdhulp en werden geïntegreerd en herwerkt tot onderhavige nota. Deze nota werd voorgelegd op de gemengde stuurgroep integrale jeugdhulp en finaal goedgekeurd door het Aansturingscomité Jeugdhulp van 7 oktober 2016.

In de nota wordt eerst de vigerende regelgeving benoemd, dan wordt het richtinggevend kader beschreven. Hierbij wordt ingegaan op de instemming van de minderjarige, de ouder en de opvoedingsverantwoordelijke. Er wordt duiding gegeven over 'instemming', maar ook over 'informer' ¹, gezien beide met elkaar verbonden zijn. Tot slot wordt dit richtinggevend kader concreet toegepast op de toegangspoort ².

Dit richtinggevend kader wil hulpverleners en voorzieningen handvatten bieden om met 'instemming' in de jeugdhulp om te gaan. Het zijn 'handvatten': het regelgevend en wettelijk kader geeft enerzijds een duidelijke lijn aan, anderzijds worden een aantal richtingen aangegeven hoe hulpverlening dit wettelijk kader kan vertalen. Het blijft aan de hulpverlening om bij elke situatie telkens opnieuw **in te schatten en af te wegen** hoe met het recht op instemming wordt omgegaan. Deze inschatting gebeurt in het belang van de minderjarige en in

---

¹'informer' wordt hier telkens bekeken in relatie tot het proces van instemming. Deze tekst biedt geen kader voor het informeren van ouders over de minderjarige tijdens bv. residentieel verblijf.

² Voor de heel concrete toepassing verwijzen we naar het hoofdstuk 2, punt 3.4, in de ['kaft werkingsprocessen'](#), op [Vlaams Loket Jeugdhulp](#).

voortdurende communicatie met de minderjarige en andere betrokkenen. Dit betekent dat hulpverlening zich soms zal bewegen tussen verschillende, conflicterende belangen en hier een weg moet in vinden.

Omwille van deze noodzakelijke, zorgzame inschatting, wordt aan deze nota geen stroomdiagram toegevoegd, zodat die herhaaldelijke afweging voldoende zijn plaats vindt. (In de 'kaft werkingsprocessen' in de intersectorale toegangspoort, is wel een stroomdiagram opgemaakt. Het gaat hier om een duidelijker afgebakend terrein).

Het is ook aangewezen dat voorzieningen een interne procedure of werkwijze voorzien hoe ze met dergelijke afwegingen in hun organisatie omgaan. Zo kunnen afspraken gemaakt worden over wanneer een hulpverlener autonoom die afweging en beslissing maakt, wanneer dit in team wordt gebracht, of er gewerkt wordt met een interne aanspreekpersoon om die afweging te helpen maken, ...

In situaties waarin dit kader onvoldoende houvast biedt, kan voor meer ondersteuning beroep worden gedaan op de Kinderrechtswinkel, de steunpunten en sectorale administraties.

1 REGELGEVING MET BETREKKING TOT INSTEMMING

1.1 Het wettelijk kader voor de instemming wordt gevormd door artikel 6 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp (IJH)

*“Met uitzondering van de gerechtelijke jeugdhulpverlening kan de jeugdhulpverlening **alleen worden verleend met instemming van de personen tot wie ze zich richt**. De jeugdhulp berust op een vrijwillige medewerking van de betrokken personen. Ze worden maximaal betrokken bij de jeugdhulpverlening.*

De jeugdhulpverlening kan alleen uitgevoerd worden met:

1° de instemming van de ouders van de minderjarige en, in voorkomend geval, van zijn opvoedingsverantwoordelijken;

2° de instemming van de min-twaalfjarige, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit, als blijkt dat de min-twaalfjarige tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, of de instemming van de minderjarige die twaalf jaar of ouder is, of nadat de minderjarige werd gehoord als die jonger is dan twaalf jaar.

...

In het belang van de minderjarige kan er van de noodzakelijke instemming worden afgeweken, wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet onmiddellijk kan worden verleend en in afwachting dat ze wordt verleend, of wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet uitdrukkelijk kan worden verleend.

In die gevallen is afwijking mogelijk op voorwaarde dat:

1° de afwijking genotuleerd wordt;

2° de afwijking gemotiveerd wordt;

3° er in de motivatie wordt verwezen naar het belang van de minderjarige waarbij duidelijk wordt omschreven over welk belang van de minderjarige het gaat;

4° er in de motivatie wordt aangetoond dat het mogelijke werd gedaan om de werkelijke instemming te verkrijgen.

...”

1.2 en door artikel 4 en 8 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (DRM)

Art. 4.§1. *Onverminderd de rechten van de ouders, oefent de minderjarige de rechten, opgesomd in dit decreet, zelfstandig uit.*

§2. *In afwijking van §1, oefent de minderjarige de rechten, bedoeld in artikelen 8, 13 en 22, zelfstandig uit op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. De minderjarige van twaalf jaar of ouder wordt vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.'*

Art. 8. *De minderjarige heeft het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren.*

1.3 Voor wat betreft de rechten van ouders moet bijkomend verwezen worden naar artikel 373 en 374 van het Burgerlijk wetboek

Art. 373. *Wanneer de ouders samenleven, oefenen zij het gezag over de persoon van het kind gezamenlijk uit. Ten opzichte van derden die te goeder trouw zijn, wordt elke ouder geacht te handelen met de andere ouder wanneer hij, alleen, een handeling stelt die met gezag verband houdt behouden de bij de wet bepaalde uitzonderingen.*

Bij gebreke van instemming kan één van beide ouders de zaak bij de Familierechtbank aanhangig maken. De rechtbank kan één van de ouders toestemming verlenen alleen op te treden voor één of meer bepaalde handelingen.'

Art. 374.§ 1. *Wanneer de ouders niet samenleven, blijven zij het ouderlijk gezag gezamenlijk uitoefenen en geldt het in artikel 373, tweede lid, bepaalde vermoeden.*

2 ALGEMEEN RICHTINGGEVEND KADER

Art. 8 van het decreet rechtspositie van de minderjarige (DRM) voorziet dat bekwame minderjarigen, uiteraard onverminderd de rechten van de ouders (art 4 DRM), het recht hebben om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of om die hulp te weigeren.

Het decreet integrale jeugdhulp voorziet in artikel 6 dat de **jeugdhulpverlening alleen kan worden verleend met instemming van de personen tot wie ze zich richt en alleen kan worden uitgevoerd met de instemming van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken en de instemming van de bekwame minderjarige** (12-jarige of de min-twaalfjarige die bekwam wordt geacht).

2.1 Instemming van de minderjarige

Algemeen uitgangspunt

Conform het decreet rechtspositie probeert de hulpverlening elke minderjarige, ongeacht zijn bekwaamheid, zoveel mogelijk te betrekken in de jeugdhulpverlening. Dit betekent dat de hulpverlener de minderjarige informeert, naar zijn mening vraagt en streeft naar de instemming van de minderjarige, ook al is die instemming stricto sensu niet noodzakelijk (zie verder). De hulpverlener communiceert hierbij met de minderjarige in een voor hem begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit.

Bekwaamheid van de minderjarige

Een **bekwame** minderjarige dient akkoord te gaan met de geboden vrijwillige hulpverlening.

Een **bekwame** minderjarige is een minderjarige die in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen. Dit betekent dat hij voldoende kan inschatten wat in zijn belang is én dat hij ook voldoende kan inschatten wat de gevolgen van zijn beslissingen en daden zijn. Om in concreto te oordelen of een minderjarige over een dergelijk oordelingsvermogen beschikt, zijn de leeftijd en maturiteit van de minderjarige richtinggevend.

Een minderjarige van 12 jaar of ouder wordt vermoed bekwaam te zijn en over de nodige maturiteit te beschikken om de gevolgen van de instemming of weigering te kunnen inschatten. Maar ook een minderjarige van 10 jaar kan, gelet op zijn ontwikkelingsniveau en zijn persoonlijkheid, in staat zijn om die gevolgen in te schatten. Omgekeerd kan ook een minderjarige die ouder is dan 12 jaar, ondanks zijn leeftijd en het daarmee gepaard gaande vermoeden, onbekwaam worden geacht om in te stemmen. In dat geval kan afgeweken worden van de noodzaak van de instemming van de minderjarige.

Het is de hulpverlener die inschat en beslist of de minderjarige voldoende matuur en dus bekwaam is om alle informatie te verwerken en te begrijpen en met zicht op de gevolgen hierover, een beslissing te nemen.

Deze beslissing dient steeds **goed overwogen** te gebeuren en geduid te worden ten aanzien van de ouders van de minderjarige. Deze afweging dient ook **steeds opnieuw** te gebeuren.

Bij een onbekwame minderjarige, zijn het de ouders, als wettelijk vertegenwoordiger, die hun instemming moeten geven. Maar zoals gesteld, probeert de hulpverlener vanuit participatie en betrokkenheid ook de instemming van de minderjarige te bekomen.

Informatie als basis voor instemming³

De hulpverlener dient de minderjarige de nodige informatie te verschaffen zodat deze op basis van die informatie met de hulpverlening kan instemmen of die kan weigeren. Het gaat ondermeer over informatie over de hulpverlening die hij zal krijgen, over de verschillende mogelijkheden die er zijn, over wat er van de minderjarige verwacht wordt en over wat er kan gebeuren als hij hulpverlening weigert. De hulpverlener biedt die informatie in een voor de minderjarige begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit. In sommige situaties zal het een lang en intensief proces van informeren en motiveren zijn om tot die instemming te komen.

---

³ Op de website rechtspositie en in de werkmap 'aan de slag met het decreet rechtspositie', in de fiche 'recht op instemming, informatie en duidelijke communicatie' is meer informatie en concrete voorbeelden te vinden over het informeren en het werken aan 'geïnformeerde instemming'.

Indien instemming van de bekwame minderjarige ontbreekt

Indien de bekwame minderjarige niet instemt met de jeugdhulp, is het opstarten van vrijwillige hulpverlening voor de minderjarige niet mogelijk. Hulpverleners kunnen bemiddelend werken rond die instemming of hiervoor een beroep doen op **bemiddeling door een externe voorzitter**. Zowel hulpverleners, als de minderjarige, zijn vertrouwenspersoon, ouders en opvoedingsverantwoordelijken kunnen bemiddeling aanvragen (voor meer informatie ivm bemiddeling in de jeugdhulp: <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/jeugdhulp/clientoverleg-en-bemiddeling>).

Bij verontrusting kan aangemeld worden bij een gemandateerde voorziening.

Als het werkelijk niet mogelijk blijkt om voldoende instemming te krijgen van de minderjarige en hulp is werkelijk noodzakelijk, dan zal de tussenkomst van de jeugdrechter nodig zijn in een kader van gedwongen hulpverlening (zie ook punt 2.4).

2.2 Instemming van de ouders

2.2.1. Jeugdhulp die zich enkel richt tot de minderjarige

Het decreet integrale jeugdhulp bepaalt uitdrukkelijk in artikel 6 dat naast de bekwame minderjarige ook ouders moeten instemmen met de jeugdhulp. De zinsnede uit het decreet integrale jeugdhulp **'tot wie de jeugdhulp zich richt'** vormt hier een belangrijk richtsnoer. Dat betekent **dat bij hulpverlening die zich enkel op de bekwame minderjarige richt, de instemming van ouders niet noodzakelijk is**. Vaak gaat het hier om minder ingrijpende hulp.

In situaties waarbij een bekwame, minderjarig meisje dat ongewenst zwanger is, aanklopt bij het JAC om haar mogelijkheden te bespreken, kan het JAC haar **in haar belang** informeren zonder instemming van haar ouders. We gaan er hier immers van uit dat de jeugdhulpverlening zich enkel richt tot de minderjarige. Wanneer een bekwame minderjarige een gesprek wil met een medewerker van het CLB omdat hij gepest wordt op school en zich hiermee geen raad weet, kan het CLB ingaan op zijn vraag om een gesprek, zonder instemming van zijn ouders.

Is de minderjarige onbekwaam, dan is zeker de instemming van de ouders noodzakelijk, ook als de hulpverlening zich enkel richt tot de minderjarige.

Een hulpverlener maakt dus best steeds in concreto de afweging of ouders al dan niet moeten mee instemmen. Indien hij inschat dat dit in het belang van de minderjarige is, probeert hij in samenspraak met de minderjarige toe te werken naar het betrekken van de ouders, hen te informeren en zo tot hun instemming te komen. Het 'telkens opnieuw inschatten' is des te belangrijker omdat jeugdhulpverlening kan evolueren van jeugdhulp die zich enkel richt op de minderjarige, naar jeugdhulp die zich ruimer richt, en omgekeerd.

Als instemming van de bekwame minderjarige volstaat, wat met het informeren van ouders?

Hulpverlening raakt aan het **recht op privacy van de minderjarige**, bepaald in artikel 25 van het DRM en aan het **beroepsgeheim** van de hulpverlener.

Minderjarigen, ongeacht hun leeftijd of bekwamheid, hebben recht op privacy en op een vertrouwelijke behandeling van persoonlijke gegevens, ook tegenover hun ouders (beroepsgeheim van de hulpverlener).

Elke minderjarige kan zich daarnaast ook beroepen op zijn **'gemotiveerd verzetsrecht'**, hij kan zich uitdrukkelijk en gemotiveerd verzetten tegen het doorgeven van door hem aangewezen gegevens uit zijn dossier aan een

persoon van het cliëntsysteem, hier in casu de ouders (art. 23 DRM). Dit 'verzet' moet wel gemotiveerd zijn, dit wil zeggen dat hij ook moet kunnen motiveren waarom hij niet wil dat de ouders die informatie krijgen (angst voor agressie, angst voor complexer maken van de relatie met de ouders, schaamte, ...).

Deze rechten van minderjarigen moeten ook altijd gezien worden in relatie tot de rechten van ouders, voortvloeiend uit het **ouderlijk gezag**. Ouders hebben recht op informatie om hun ouderlijk gezag te kunnen uitoefenen, in het belang van de minderjarige, om hun rol als wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige te kunnen opnemen of omdat ze burgerlijk aansprakelijk kunnen zijn voor de handelingen die de minderjarige stelt.

Het ouderlijk gezag heeft een **doelgebonden en uitdunnend karakter**: het evolueert mee met de leeftijd van de minderjarige. Naarmate de minderjarige zelf meer zijn rechten uitoefent en dus meer beslissingen neemt, evolueert de functie van het ouderlijk gezag van bescherming naar begeleiding. Deze rechten zijn dus communicerende vaten in functie van leeftijd, aard van de beslissing,...

Een hulpverlener **moet zijn beroepsgeheim en de rechten van de minderjarige respecteren. Maar als hij vanuit het belang van de minderjarige een meerwaarde ziet in het informeren of betrekken van ouders, dan werkt hij toe naar het informeren van de ouders. Informeren van ouders zit dus vaak op een precair evenwicht** tussen het recht op informatie van de ouders en het recht op privacy en gemotiveerd verzetsrecht van de minderjarige.

Wanneer er sprake is van een **noodtoestand** waarbij de integriteit van de minderjarige ernstig, daadwerkelijk gevaar loopt én de ouders best geplaatst zijn om dit gevaar aan te pakken, kunnen (en moeten soms) hulpverleners wél hun beroepsgeheim doorbreken om ouders te informeren. Het is belangrijk de minderjarige hierover te informeren, en geen informatie door te geven achter de rug van de minderjarige om.

2.2.2. Jeugdhulp die zich niet enkel tot de minderjarige richt

Bij vormen van jeugdhulp die zich ook richten op andere leden van het gezin (verblijf, opvang in een pleeggezin, langdurige begeleiding, ...) is naast de instemming van de bekwame minderjarige, de instemming van de ouders van de minderjarige wél nodig. Deze vormen van jeugdhulp grijpen zo in op het hele gezin, dat steeds de instemming van beide ouders noodzakelijk is.

Het kan zowel gaan om **rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp**, denken we maar aan verschillende vormen van contextbegeleiding, dagbegeleiding in groep, kortdurend verblijf, langdurige begeleiding, ... als om **niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, die verloopt via de toegangspoort**.

Voor het inzetten van deze vormen van hulpverlening is de instemming van **BEIDE ouders** (wettelijke vertegenwoordigers) nodig, zowel van de ouders van de onbekwame als van de bekwame minderjarige.

In een aantal situaties is de instemming van beide ouders niet nodig of feitelijk onmogelijk. Hier wordt op ingegaan in punt 2.2.2.1. In een aantal situaties is het heel moeilijk en soms ook praktisch onmogelijk om de instemming van beide ouders te verkrijgen. In punt 2.2.2.2. wordt hiervoor een richtinggevend kader meegegeven. Dit kader is richtinggevend, de inschatting en afweging van elke individuele situatie, telkens opnieuw, blijft voorop staan. In een context van **kracht- en netwerkgericht werken** is het des te belangrijker inspanningen te leveren om tot die instemming te komen.

Wat met het informeren van ouders?

Net als minderjarigen moeten ook ouders voldoende geïnformeerd zijn om op basis van die informatie een beslissing te kunnen nemen en met de jeugdhulp te kunnen instemmen. Ze moeten duidelijk informatie krijgen over de hulpverlening die hun kind krijgt/zal krijgen, over de verschillende mogelijkheden die er zijn en over wat er van hen verwacht wordt. Bij deze vormen van jeugdhulp is het dus des te belangrijker dat de hulpverlener met de minderjarige toewerkt naar het informeren van de ouders.

Dit betekent uiteraard niet dat alle informatie die tussen hulpverlener en minderjarige wordt besproken, ook wordt doorgegeven aan de ouders. Ook hier geldt het beroepsgeheim van de hulpverlener en kunnen minderjarigen uitdrukkelijk aangeven dat ze bepaalde informatie als vertrouwelijk bestempelen. (zie punt 2.2.1)

Indien de minderjarige zich blijft verzetten tegen het delen van de informatie die voor ouders noodzakelijk is om met de hulpverlening in te stemmen, dan wijst de hulpverlener de minderjarige op de mogelijke gevolgen van zijn verzet. Het kan bijvoorbeeld betekenen dat meer ingrijpende hulpverlening dan niet meer mogelijk is, zonder tussenkomst van een gemandateerde voorziening of zelfs zonder tussenkomst van de jeugdrechter omdat net voor dergelijke hulpverlening de instemming van de ouders nodig is.

In het ganse proces van informeren van de ouders, is het belangrijk om in de mate van het mogelijke **geen informatie achter de rug van de minderjarige om**, door te geven. Dat zou leiden tot een vertrouwensbreuk met de minderjarige. De eerste stap is de minderjarige ondersteunen in het zelf informeren van de ouders. Als dat niet kan, kan de hulpverlener de ouders informeren. De hulpverlener bespreekt dan duidelijk vooraf welke informatie gedeeld zal worden en om welke reden, de hulpverlener deelt die informatie bij voorkeur in aanwezigheid van de minderjarige.

Indien geen onmiddellijke instemming van de ouders

Indien de instemming van de ouder(s) er niet onmiddellijk is, is het steeds de opdracht van de hulpverlener om naar instemming toe te werken. Dit door samen een participatief proces af te leggen, te informeren, te motiveren, eventueel te bemiddelen tussen minderjarige en ouders.

Zoals hoger vermeld kunnen een hulpverlener, maar ook de minderjarige, zijn vertrouwenspersoon, ouders en opvoedingsverantwoordelijke, een beroep doen op **bemiddeling met een externe voorzitter**. (voor meer informatie ivm bemiddeling: <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/jeugdhulp/clientoverleg-en-bemiddeling>.)

Indien de instemming van de ouders niet verkregen kan worden en er geen sprake is van een uitzonderingsgrond zoals hieronder vermeld, is de hulpverlening in de vrijwilligheid niet mogelijk (zie hierover 2.4.).

2.2.2.1. Situaties waarin de uitdrukkelijke instemming van BEIDE ouders DE FACTO niet nodig is of niet kan gegeven worden

- **Het wettelijk vermoeden van akkoord van de andere ouder van de minderjarige**

Het wettelijk vermoeden houdt in dat derden (vb. hulpverleners) te goeder trouw er mogen van uitgaan dat, wanneer één ouder expliciet instemt, dit het akkoord van de andere ouder impliceert. Omwille van dit **wettelijk vermoeden** van akkoord van de andere ouder (art. 373 en 374, §1 B.W.) volstaat het akkoord van één van de ouders, zowel wanneer het om een kerngezin gaat als wanneer het om gescheiden ouders gaat. De jeugdhulpverlener kan er dus te goeder trouw van uit gaan dat als één ouder instemt, de andere ouder op de hoogte is van en akkoord gaat met de vraag om jeugdhulpverlening voor het kind of de kinderen.

Wanneer de hulpverlener weet heeft van een conflict hierover tussen beide ouders of wanneer er ernstige redenen zijn om te twijfelen aan de instemming van beide ouders, heeft men de uitdrukkelijke instemming van beide ouders nodig. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een conflictueuze scheiding waar de kinderen in de schaduw van de strijd tussen ouders komen te staan, of bijvoorbeeld wanneer de hulpverlener weet dat de ouders een totaal andere visie hebben op de problematiek en de nodige hulp.

- **Eén van beide ouders is overleden, onvindbaar of er is slechts één juridische ouder**

Hier volstaat de instemming van de enige ouder van de minderjarige.

- **Eén van de ouders is ontzet uit het ouderlijk gezag**

Wanneer één van de ouders door een rechterlijke beslissing ontzet is uit het ouderlijk gezag is deze ouder **geen wettelijke vertegenwoordiger meer** van de minderjarige. In deze situatie kan de niet ontzette ouder, de noodzakelijke instemming alleen geven.

- **Eén ouder kreeg de exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag**

Een rechter kan de exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag aan één ouder toewijzen, als die ouder kan aantonen dat de andere ouder niet handelt in het belang van het kind. In dat geval kan deze ouder alleen de beslissingen nemen voor de minderjarige en dient de andere ouder niet mee in te stemmen.

De andere ouder heeft wel recht op informatie over het kind. Hij of zij heeft namelijk het recht om over het belang van het kind te waken. Dit moet wel gebeuren met respect voor de privacy van de betrokkenen.

- **Beide ouders zijn overleden, ontzet uit het ouderlijk gezag of onvindbaar**

Wanneer beide ouders van een kind **in de voortdurende onmogelijkheid verkeren om hun ouderlijk gezag uit te oefenen** (bv. als beide ouders van een kind overleden zijn of niet meer bereikt kunnen worden), dient de **voogd** van de minderjarige (als wettelijk vertegenwoordiger) zijn instemming te verlenen. Indien nog geen voogd is aangesteld, dient de hulpverlener of iemand uit de leefomgeving van de minderjarige, een procedure te starten voor de aanstelling van een voogd (zie punt 2.2.2.2.)

2.2.2.2. UITZONDERLIJKE situaties waarbij mits uitdrukkelijke motivatie KAN afgeweken worden van de nood van de instemming van beide ouders (artikel 6, zesde lid decreet IJH):

De situaties die hieronder beschreven worden zijn **geen algemeen geldende regels** maar **zijn richtinggevende overwegingen** en **dienen steeds door de hulpverlener in concreto beoordeeld te worden**. Een afwijking (gebaseerd op onderstaande motivaties of om een andere reden) dient ook steeds in het dossier **genotuleerd en gemotiveerd** te worden. Het is hierbij ook belangrijk **het belang van de minderjarige** te motiveren en aan te geven dat **al het mogelijke werd gedaan** om de werkelijke instemming te verkrijgen (art. 6, 6de lid decreet IJH).

a) Instemming van slechts één van de ouders met de hulpverlening:

1. Er is **geen relevant contact meer** tussen de minderjarige en één van zijn ouders. Richtinggevend is geen contact meer gedurende 1 jaar.
2. Een ouder **kan niet bereikt worden** omdat hij/zij bijvoorbeeld onvindbaar is of niet in staat is om zijn/haar instemming te geven (vb. coma).

3. Het gaat om **een hulpvraag waarbij het kind niet uit huis wordt geplaatst en er geen impact is op de relatie tussen het kind en de andere ouder**. Bijvoorbeeld contextbegeleiding in de woning van de ouder waar het kind woont, terwijl de andere ouder niet betrokken wordt. Men kan hier artikel 6 van het decreet IJH zo interpreteren dat de hulpverlening zich hier niet richt tot die andere ouder.

Zeker in deze situaties is het belangrijk bij het inschatten van de nood tot instemming om de mogelijkheden in het netwerk en het werken met de context van de minderjarige te blijven zien. Het is ook aangewezen de nood tot instemming van de andere ouder opnieuw in te schatten, wanneer de hulpverlening aan de minderjarige wijzigt. Als bijvoorbeeld ondersteunende pleegzorg bij de moeder in de vorm van beperkte weekendopvang evolueert naar een langduriger opvang omdat de moeder in het ziekenhuis wordt opgenomen, is het wel nodig de vader te informeren en om instemming te vragen. Mogelijk kunnen hierdoor alternatieve oplossingen gevonden worden.

Wat met het informeren van de andere ouder?

Wanneer van het recht op instemming wordt afgeweken, behoudt de andere ouder zijn recht op informatie. Deze ouder heeft recht om te weten dat er jeugdhulp loopt en waarom, wanneer hij er om vraagt. De hulpverlener heeft hier geen actieve informatieplicht. In het belang van de minderjarige is het wel aangewezen dit informatieve aspect in gesprek te brengen met de ene ouder. Dit kan vermijden dat het kind in een loyaleitsconflict komt tav de andere ouder (bv. ik mag mijn papa zeker niet vertellen dat er bij mijn mama contextbegeleiding loopt voor mij). Hulpverleners zullen er bij het doorgeven van informatie ook moeten over waken géén informatie over de andere ouder door te geven.

b) Instemming van geen van beide ouders/wettelijke vertegenwoordiger met hulpverlening:

1. In **situaties waarin beide ouders van een kind zijn overleden, niet meer kunnen bereikt worden of onvindbaar zijn, of ontzet zijn uit het ouderlijk gezag, én er nog geen voogd is aangesteld**, dient een hulpverlener of iemand uit de leefomgeving van de minderjarige een juridische procedure op te starten voor de aanstelling van een voogd.

Bij het overlijden van beide ouders kan de hulpverlener of iemand uit de leefomgeving de (griffie van de) vrederechter op de hoogte brengen van een situatie waarbij een minderjarige geen ouders meer heeft die het ouderlijk gezag over hem kunnen uitoefenen. De vrederechter zal dan een voogd aanduiden.

Gezien het in de andere situaties (ouders kunnen niet bereikt worden, zijn onvindbaar of ontzet uit het ouderlijk gezag) om vrij complexe juridische procedures gaat, is het aangewezen voor de minderjarige een pro deo advocaat te laten aanstellen. De advocaat zal dan in het belang van de minderjarige de juridische procedures doorlopen om tot de aanstelling van een voogd te komen.

De voogd kan dan, als de wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige, zijn instemming verlenen voor een vraag tot hulpverlening.

Als de hulpverlening dringend noodzakelijk is in de periode vóór de voogd is aangeduid, kan de hulpverlening toch opstarten of aangevraagd worden. Het is immers niet de bedoeling dat er wordt overgegaan naar de gerechtelijke jeugdhulpverlening enkel en alleen omdat er nog geen wettelijke vertegenwoordiger kan instemmen met de hulpverlening. Dit opstarten gebeurt in afwachting van de bevestiging van de instemming door een voogd als wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige.

Zo kan bijvoorbeeld in een situatie waarin beide ouders overleden zijn, er nog geen voogd is aangesteld en de minderjarige bij een tante verblijft, de tante, als opvoedingsverantwoordelijke, instemming geven voor de jeugdhulpverlening.

Pleegzorg

In geval van een vraag naar verlenging van pleegzorg bij de toegangspoort waarbij er geen expliciet akkoord is van een wettelijke vertegenwoordiger omdat de ouders bijvoorbeeld onvindbaar zijn, kan men de hulpverlening (pleegzorg) wel verlengen op basis van het akkoord van de pleegouders als opvoedingsverantwoordelijke van de minderjarige. Er moet dan wel een voogd worden aangesteld.

2. Ook in situaties waarin **een minderjarige van 17 jaar een vraag tot jeugdhulp stelt voor uitvoering na zijn 18de verjaardag, kan van de nood tot instemming van beide ouders, worden afgeweken**. De minderjarige kan deze vraag **autonoom** stellen. Hij heeft hiervoor de instemming van zijn ouders niet nodig. De enige voorwaarde is hier dat de **uitvoering** van de hulp voorzien is **ná zijn 18de verjaardag**.

2.3 Instemming van de opvoedingsverantwoordelijken

Opvoedingsverantwoordelijken zijn natuurlijke personen die de minderjarige op duurzame wijze in feite onder hun bewaring hebben of bij wie de minderjarige geplaatst is vanuit de vrijwillige of de gerechtelijke hulpverlening. Het kan gaan over de grootouders, de stiefouder, de partners van één van de ouders of om het even welke derde die de minderjarige feitelijk opvoedt.

Indien de hulpverlening zich ook tot hen richt bv. contextbegeleiding in het nieuwe gezin van het kind, thuisbegeleiding in het pleeggezin, ... zullen ook zij hun instemming met de hulpverlening moeten geven. Wanneer een minderjarige geen ouders (wettelijk vertegenwoordigers) heeft die hun instemming kunnen geven met de jeugdhulp, is het bovendien mogelijk dat (tijdelijk) de instemming van een opvoedingsverantwoordelijke volstaat om toch jeugdhulpverlening te kunnen bieden aan de minderjarige. Zie hierboven het voorbeeld van de minderjarige die verblijft bij zijn tante en als opvoedingsverantwoordelijke van de minderjarige, uitzonderlijk haar instemming kan geven.

2.4 Ontbreken van de instemming van één van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken en/of van de minderjarige zonder geldige motivatie of waarbij geen sprake is van het vermoeden van instemming

Als niet alle personen die moeten instemmen met de hulpverlening, hun instemming verlenen, kan de vrijwillige hulpverlening niet worden opgestart.

Als hulpverlener is het dan belangrijk om een participatief, motiverend en bemiddelend proces te lopen met minderjarige en/of ouders om tot de noodzakelijke instemming te komen. Eventueel kan daarvoor een extern bemiddelaar ingeschakeld worden. Voor meer informatie over bemiddeling: <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/jeugdhulp/clientoverleg-en-bemiddeling>.

Indien er geen of onvoldoende instemming is met de hulpverlening en de hulpverlener toch denkt dat hulp noodzakelijk is omdat de integriteit of de ontwikkelingskansen van het kind in gevaar zijn of komen (verontrusting), kan de hulpverlener consult vragen bij het OCJ of VK (gemandateerde voorzieningen) om de situatie in te schatten en desgevallend een aanmelding doen bij de gemandateerde voorziening.

Als ook met de aanklappende ondersteuning vanuit de gemandateerde voorziening geen of onvoldoende medewerking kan bekomen worden om de integriteit en ontwikkelingskansen van het kind veilig te stellen, kan

dit resulteren in het overmaken van het dossier aan het parket om hulpverlening opgelegd te zien door de jeugdrechter.

Om aan te melden bij de gemandateerde voorziening hoeft men echter niet eerst gebruik te maken van de consultfunctie. Indien het duidelijk is dat de verontrusting onvoldoende kan ondervangen worden door de houding van betrokkenen kan een onmiddellijke melding bij een gemandateerde voorziening overwogen worden. Cliënten dienen over de aanmelding bij de gemandateerde voorziening geïnformeerd te worden, bij voorkeur gebeurt deze aanmelding ook samen met de cliënt(en).

Het is hierbij belangrijk om weten dat de minst ingrijpende hulpverlening steeds als eerste wordt overwogen. Als blijkt dat in een volgende fase de instemming van de betrokkenen toch verkregen wordt en er voldoende medewerking aanwezig is waardoor aanklampend ondersteunen (door de gemandateerde voorziening) of gedwongen hulpverlening (door de jeugdrechter) niet meer nodig is, zal het aanklampend of gedwongen kader verlaten worden.

3 TOEPASSING VAN HET KADER OP DE INTERSECTORALE TOEGANGSPOORT

Wat betekent dit kader nu concreet voor de aanvraag van niet rechtstreeks toegankelijke hulpverlening via de intersectorale toegangspoort? En hoe wordt dit vertaald in het A-document?

3.1. Identificatie

Indien gekend, moeten **beide ouders** in het A-document **geïdentificeerd** zijn.

3.2. Akkoord

Het is de verantwoordelijkheid van de contactpersoon-aanmelder (CPA) om aan de toegangspoort aan te tonen dat de nodige akkoorden voor een aanvraag bij de toegangspoort gekomen zijn.

Akkoord van de minderjarige:

Een **bekwame minderjarige** dient akkoord te gaan met de aanvraag om jeugdhulpverlening bij de toegangspoort. Dit vakje dient aangevinkt te zijn.

Akkoord van de ouders:

Beide ouders (wettelijke vertegenwoordigers) van de minderjarige dienen hun akkoord te verlenen met de aanmelding bij de toegangspoort. Behalve:

1. Bij het **vermoeden van akkoord** van de andere ouder (kernegezin en gescheiden ouders) is de aanduiding door de contactpersoon-aanmelder van het akkoord van één van de beide ouders in het A-document voldoende (de contactpersoon-aanmelder gaat uit van het vermoeden van akkoord van de andere ouder en dit wordt niet tegengesproken in de inhoud van de vraagverheldering in het A-document). De **identificatie van de andere ouder** is wel noodzakelijk.

Bij ouders waar het vermoeden van akkoord niet geldt (omdat ze bv. een andere visie hebben op de jeugdhulpverlening of omdat er een conflictsituatie is), is de uitdrukkelijke aanduiding door de

contactpersoon-aanmelder van het akkoord van beide ouders in het A-document nodig, tenzij er geldige motivatie is voor het ontbreken van het akkoord (zie punt 2.2.2.2).

2. Als één van beide ouders overleden is, één van de ouders ontzet is uit het ouderlijk gezag of één ouder de exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag kreeg, volstaat het akkoord van de andere ouder. Indien beide ouders ontzet zijn uit het ouderlijk gezag, is het akkoord van de voogd (wettelijk vertegenwoordiger) noodzakelijk. Dit alles in toepassing van 2.2.2.1. hierboven. De hulpverlener, die contactpersoon-aanmelder is bij de toegangspoort, dient dit aan te geven in het luik opmerkingen bij identificatie.
3. Indien er geen akkoord is van (één van) de ouders maar er wel een motivatie is voor het ontbreken van dit akkoord (zie punt 2.2.2.2.), dient de hulpverlener, die contactpersoon-aanmelder is bij de toegangspoort, aan te geven in het luik opmerkingen bij identificatie:
  - dat het akkoord van (één van) de ouders ontbreekt,
  - waarom dit akkoord ontbreekt,
  - wat het belang is van de minderjarige bij de aanvraag bij de toegangspoort,
  - dat het mogelijke werd gedaan om de instemming te verkrijgen van de ouder (dat geldt dus niet bij ontzetting uit het ouderlijk gezag of bij exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag).

Deze motivatie dient opgenomen te worden in het A-document in toepassing van artikel 6, zesde lid van het decreet IJH. De gemandateerde voorzieningen volgen hier dezelfde werkwijze en motiveren een ontbreken van een akkoord steeds. De toegangspoort bevroegt dit in deze dossiers echter niet expliciet. De verantwoordelijkheid voor het bekomen van het akkoord ligt bij de gemandateerde voorzieningen.

Wanneer het om een dossier vanuit een gemandateerde voorziening gaat en de toegangspoort duidelijk weet heeft van het feit dat één ouder expliciet niet akkoord gaat, neemt de medewerker van de toegangspoort best contact op met de betrokken consulent of met de teamverantwoordelijke van de consulent.

Indien één of beide ouders tijdens de behandeling van het dossier door de toegangspoort hun akkoord terugtrekken en dit akkoord niet onder de in punt 2.2.2.2. genoemde uitzonderingen valt, kan de toegangspoort het dossier niet verder behandelen.

4. Een **minderjarige van 17 jaar die een hulpvraag heeft voor uitvoering na de 18de verjaardag** kan die vraag autonoom stellen aan de toegangspoort, dus zonder akkoord van zijn ouders. De enige voorwaarde is dat de uitvoering van de hulp voorzien is na de 18de verjaardag. Het indicatiestellingsverslag kan ook voor de 18de verjaardag worden opgemaakt en bezorgd worden aan de minderjarige.

De wettelijk vertegenwoordiger:

Als we in INSISTO aanduiden bij een ouder dat hij de 'wettelijke vertegenwoordiger' is, betekent dit dat hij tav de minderjarige de beslissing neemt voor jeugdhulpverlening en in overleg treedt met de jeugdhulpaanbieder die contactpersoon-aanmelder is bij de toegangspoort. Het is die wettelijke vertegenwoordiger die zijn akkoord formeel gegeven heeft. Het betekent niet dat de andere ouder geen wettelijke vertegenwoordiger is. Het kan dat deze andere ouder in INSISTO wel geïdentificeerd is maar dat die niet aangevinkt staat als wettelijk vertegenwoordiger omdat diens akkoord vermoed wordt of omdat diens akkoord niet kon bekomen worden en dit gemotiveerd wordt.

Indien geen akkoord:

Indien een noodzakelijk akkoord ontbreekt en dit niet gemotiveerd is in het A-document dienen de volgende stappen gezet te worden:

1. De toegangspoort be vraagt dit desgevallend bij de CPA, die dit akkoord desgevallend alsnog moet bevragen bij de cliënt of die het ontbreken van het akkoord motiveert in het A-document. Indien het akkoord van de andere ouder noodzakelijk is en niet bekomen wordt of indien er geen afdoende motivatie is voor het ontbreken van het akkoord, zal de toegangspoort het dossier niet verder behandelen. Voor consensusdossiers doet de toegangspoort enkel een formele check op het akkoord van een ouder/de minderjarige.
2. Verder kan de CPA voorstellen aan de ouders om bemiddeling in te zetten om zo het akkoord te bekomen van de ouder die niet instemt en de minderjarige alsnog te kunnen aanmelden bij de toegangspoort.
3. De CPA kan consult aanvragen bij een GV en/of aanmelden bij een GV.

3.3. Informeren van de ‘andere’ ouder

Het is de verantwoordelijkheid van de contactpersoon-aanmelder bij de toegangspoort en van de ouder die de jeugdhulpverlening vraagt om de andere ouder te informeren over de beslissingen die genomen worden tijdens het proces bij de toegangspoort en over het verloop van de jeugdhulpverlening.

3.4. Ontvangers van documenten

Of een ouder de documenten vanuit de toegangspoort (indicatiestellingsverslag, jeugdhulpverleningsvoorstel en -beslissing) dient te ontvangen moet bepaald worden door de contactpersoon-aanmelder in overleg met de ouder(s). De contactpersoon-aanmelder dient dan in het A-document aan te vinken wie precies de documenten dient te ontvangen. Een opvoedingsverantwoordelijke kan ook aangeduid worden als ontvanger van documenten.

De formeel instemmende ouder (‘wettelijke vertegenwoordiger’) bij de toegangspoort dient wel steeds aangeduid te worden als ontvanger van documenten. Ongeacht de leeftijd van de minderjarige moet er tenminste één wettelijke vertegenwoordiger een brief ontvangen.

Als men als wettelijke vertegenwoordiger aangeduid is in het A-document, dan is men automatisch ontvanger van documenten, maar de contactpersoon-aanmelder kan dit uitvinken (status ontvanger documenten).

Als van een wettelijke vertegenwoordiger geen akkoord nodig is (met motivatie) dan is deze persoon ook geen ontvanger van documenten, tenzij de contactpersoon-aanmelder dit zo heeft aangeduid. Het is altijd de contactpersoon-aanmelder die de aanduiding doet wie van het cliëntsysteem documenten moet ontvangen.